

privatus, cum diabolo omnino locaretur. Et infra cap. 27. idem Aimoinus narrat. Carolus quidem his litteris acceptis moleste tulisse, quod regnum suum propagare prohiberetur; interim tamen non contempsisse Apostolicum mandatum, sed legatos cum magnis muneribus ad summum Pontificem destinasse.

III. — Adrianus IV in epistola ad Episcopos Germaniæ, quam refert Joannes Aventinus lib. iv. annalium Boiorum: Ideo, inquit, imperium a regno Græcorum translatum est in Alemannos, ut rex Teutonicorum non ante quam a Pontifice Rom. consecraretur, imperator vocaretur, et esset Augustus. Pontifex Romanus promovit Carolum, fecit ei nomen grande, ut esset imperator.

IV. — Alexander III. legatis Imperatoris Græcorum, qui Occidentale imperium iterum cum Orientali conjungi cupiebat, respondit, Platina teste, se nolle id in unum conjungere, quod olim de industria majores sui disjunctissent.

V. — Innocentius III. in epistola ad ducem Turingiæ, unde exstat caput, Venerabilem, extra. de electione: illis, inquit, principibus jus et potestatem eligendi regem in imperatorem post modum permovendum recognoscimus, ut debemus: ad quos jure, ac antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos jus et potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum imperium in personam magnifici Caroli a Græcis transtulit ad Germanos.

VI. — Clemens V. universali Concilio approbante decretum edidit de juramento, quod imperatores Pontificibus præstant; unde exstat Clementina, Romani principes, de jurejurando, ejus decreti hoc est initium: Romani principes orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Roman. Pontificem ejusdem Redemptoris Vicarium fervore fidei, et claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon unctionem, consecrationem, et imperii coronationem accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignum, seque illi, et eidem Ecclesiæ, quæ a Græcis imperium transtulit in Germanos, et a qua ad certos eorum principes jus, et potestas eligendi regem in imperatorem postmodum promovendum, pervenit, adstringere vinculo jura-

menti, prout tam mos observationis antiquæ, temporibus novissimis renovatæ, quam forma juramenti hujusmodi sacris inserta canonibus manifestant.

VII. — Pius II in epistola ad regem Turcorum Mahumethum, quæ est inter ejus epist. 396, hortatur ad fidem Christi amplectendam eundem Mahumethum, eique si id faciat, jus ac titulum Orientalis imperii pollicetur: « Nos, inquit, te Græcorum et Orientis imperatorem appellabimus, et quod modo vi occupas, et cum injuria tenes, possidebis jure. » Et infra: « Et sicut antecessores nostri Stephanus, Adrianus, Leo, adversus Hestulphum, et desiderium gentis Longobardicæ reges, Pipinum, et Carolum Magnum, accersiverunt, et liberati de manu tyrannica imperium a Græcis ad ipsos liberatores transtulerunt: et nos in Ecclesiæ necessitatibus tuo patrocinio uteremur, et vicem redderemus accepti beneficii. » Cum igitur in gratiam Cæsarum et in odium Pontificum controversia hæc ab Illyrico in medium sit allata, si inter se ipsi consentiunt; ut revera eos consentire, utrorumque testimoniis demonstravimus; quid nos amplius disceptare necesse est? Sed accedamus tamen ad rationem, et titulos omnes excutiamus, quibus adversarii fingunt, imperium Romanum ad Carolum pervenisse.

CAPUT VII

Imperium Germanorum non esse acquisitum jure belli.

Sex omnino tituli sunt, quibus homines regna atque imperia possidere solent: Jus belli, beneficium divinum, successio hæreditaria, electio populi, donum principis, Summi totius Ecclesiæ Præsulis decretum. Aut enim aliquis per se imperium occupat, aut accepit illud ab alio. Si per se occupat, jure belli dicitur possidere, qui est primus titulus; quo titulo Cyrus, Alexander, Julius, alique nonnulli summa imperia tenuerunt. Si accipit ab alio; aut a Deo singulari vocatione, aut ab hominibus: si a Deo, jam est secundus titulus, isque omnium justissimus, quo titulo, Moyses, Aaron, Saul, David, Petrus principatum vel ecclesiasticum, vel politicum adepti sunt. Si vero ab hominibus; aut naturali successione, aut electione voluntaria: si naturali successione, jure hæreditario regnare dicitur, qui est titulus tertius, quo

Salomon David, Tiberius Augusto, Ludovicus Carolo, atque alii aliis successerunt. Si electione voluntaria; aut multitudo eligit, aut princeps: si multitudo, inde est quartus titulus, quo Claudius, Galba, Vespasianus, ac cæteri deinceps Romani imperatores ut plurimum electi sunt. Si a solo principe, aut is politicus est, aut ecclesiasticus: politicus, oritur quintus titulus, quo titulo imperarunt Lucius Verus a Marco Antonino, Maximianus a Diocletiano, Valens a Valentiniano, Theodosius a Gratiano, et si qui sunt alii principes a præcedentibus principibus ad imperium vocati. Si denique a principe ecclesiastico imperator dicatur, existet titulus sextus, quo nos asserimus, Carolum Magnum, et qui eum secuti sunt, Germanos imperatores jus imperii esse adeptos.

Quæ cum ita sint, si primos quinque titulos in imperio Germanorum locum non habere demonstraverimus, efficiemus profecto, Carolum Magnum aut a Pontifice Maximo imperium habuisse, aut omnino non habuisse. Quomodo enim habuit quod nec ipse armis occupavit, nec successione hæreditaria, nec divina aut humana electione suscepit? Quod si Carolus Magnus imperator non fuit, certe nec cæteri Francorum, Germanorumve reges imperatores fuerunt; nec Rodolphus, qui nunc est in imperio, jure imperator dici potest. Viderit igitur Illyricus, ne, dum imperatoribus adulatur, eosque multis falsis titulis onerat, eosdem vero jure imperandi privet, ac de solio Cæsarum deturbet imprudens.

Ordiamur a primo titulo, quem Illyricus præter cæteros asserit, ac pro viribus propugnat. Obtinuit Carolus Magnus paterna hæreditate regnum Francorum, expugnavit deinde Longobardos, atque ex ea victoria rex etiam Longobardorum appellari cœpit. At cum Romanis numquam pugnavit, Romanam urbem vi numquam intravit, semper socius et amicus, deinde etiam patricius Romanorum, hostis et inimicus numquam fuit. Id quod historici omnes clamant, ac præsertim Albertus Krantzius lib. ii. Saxonie, et Eginarthus in vita Caroli. Nec poterit Illyricus unam syllabam contra producere. Qua ratione igitur jure belli Romanos subjectos habuit, qui cum Romanis bellum numquam habuit?

At (inquires) regnum Longobardorum in Italia, quod Carolus armis adeptus est, aliquando Romana provincia fuit. Sed si omnes

qui Romanas provincias occuparunt, imperatores Romani dicendi essent, nimium multos imperatores haberemus. Nam (ut cætera nunc omittam) Gallia, Hispania, Anglia, quæ nunc a regibus tenentur, Romanæ provinciæ aliquando fuerunt; num igitur recte facerent reges Gallorum, Hispanorum, atque Anglorum si se Romanos cæsares appellarent? Non opinor hoc dicturum Illyricum, aut eorum aliquem, qui decus imperii in sola Germania conservari cupiunt. Quare neque Carolus eo solum nomine Romanus imperator dici potuit, quod Longobardis regnum Italiæ eriperit, quod antea Romanorum provincia fuerat.

Deinde si Carolus jure belli Romanum imperium sibi paravit, quo tempore id fecit? Ante coronationem a Leone papa acceptam, an postea? Si antea, cur igitur usque ad eam diem, neque ipse se in suis diplomatibus, quorum nonnulla apud Joannem Aventinum exstant, imperatorem Romanorum vocat, neque ab ullo historicorum hoc nomine appellatur? Si postea, cur igitur ab eo die, cum imperium nondum haberet, imperator, et Augustus cum in propriis litteris, tum in omnibus historiis incipit appellari? Sed fortasse neque antea neque postea; sed illo ipso tempore quo armis imperium occupavit; coronam etiam et consecrationem accepit. Id vero dici non potest: nam ex Adone, aliisque historicis supra notatis constat, Carolum quo anno a Pontifice coronatus est, Romam venisse, non ut hostem ac expugnandam Urbem, sed ut patritium; tum orationis gratia, ut inquit Ado, tum etiam, ut exitus probavit, ad causam cognoscendam, quæ inter Pontificem, et seditiosos quosdam cives fuerat exorta.

Ac ne forte hic adversarius audito nomine judicii, a Rege Pontificem judicandum esse clamet, placet ex lib. iii. Pauli Æmilii adscribere, qualis ejus judicii forma fuerit. « Cogniturus, inquit Æmilius, de Leone venerat rex. Cum vero ad rogandas sententias descendit, tunc Episcopi magis sacro sanctæ potestatis, quam regis majestatis memores, consentienti ore reclamavere, summum optimumque regem esse Carolum. Sed cuinam tandem de Pontifice Maximo judicium facere fas esse? susciperet Leo in gremium causam suam: quique in cæteros clavium jus haberet, de se quoque ipse incorrupte judicaret, solo numine vel teste conscientia, vel vindice. Ita Leo (haud ægre ferente Franco demptum si-

bi grave onus de Pontifice Maximo iudicandi suggestum conscendit, crimen jurejurando diluit». Hæc Æmilius. Consentunt Platina in vita Leonis III, Jacobus Vimphelingius in Epitome rerum Germanicarum cap. 9 et alii. Sed hæc præter causam dicta sunt, ut lapidem in via occurrentem removeremus.

Quod autem ad rem præsentem pertinet, ex historicis omnibus aperte colligitur, Carolum non illo ipso anno, quo coronatus est, imperium armis occupasse. Nam præter ea, quæ dicta sunt, scribit Abbas Rhegino lib. II. Chronici, Carolum ex Ravenna misso filio Pipino cum exercitu Beneventum, sine milite Romam venisse atque a Pontifice, clero, senatu, populo amice magnificeque susceptum. Quamquam neque in hoc anxie laborandum erat. Si quidem adversarius in hoc ipso libro de translatione imperii, quem refutandum suscepimus, pluribus locis quod volumus confitetur: sic enim ait pag. 7: « Carolus jure, ac vi belli occupavit Occidentale imperium, antequam Leo eum coronaret », et gag. 15. « Constat, inquit, Carolum amplius viginti annis ante illam Leoninam (pene dixissem vulpinam) Papæ coronationem, totum Occidentale imperium occupasse, et tenuisse ». Redit igitur argumentum nostrum: si amplius viginti annis ante illam, quam tu vocas Leoninam, coronationem occupaverat Carolus totum Occidentale imperium, atque ea de causa imperator Romanorum erat; cur amplius viginti annis imperatorio nomine abstinuit? Cur omnes historici a coronatione Caroli primum annum ejus imperii numerant? Cur annos solum 14. quot videlicet a coronatione ad obitum ejus fluxerunt, Carolo imperatori tribuunt? Cur usque ad eam diem in Oriente imperium fuisse, ac tum demum in Occidentem translatum esse dicunt? Hæc enim omnia falsa sint necesse est, si (ut Illyricus dicit) viginti annis ante Leoninam coronationem Carolus Magnus imperator fuerat.

Audi Abbatem Urspergensis, a quo non dissentiant cæteri scriptores: « Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis 801. ab urbe vero condita 1552. Carolus Magnus, rex Francorum, Pipini Regis filius, 74. ab Augusto Romanorum imperator consecratus est, anno regni sui 33. Sic imperavit annis 14. » Et infra: « Hic est annus regni ejus 33. Imperii vero primus ». Et ibidem paulo ante: « Hucusque Romanum imperium a temporibus apud Constantinopolim Constantini Magni

Helenaë filii in Græcorum imperatoribus mansit: ex hoc jam ad reges Francorum, et ad imperatores per Carolum transit ». Sed habet fortasse Illyricus firmissima præsidia, quibus sententiam suam tueatur. Imo verotam sunt inepta et ridicula argumenta, quæ profert, ut me illa propemodum pudeat commemorare.

I. — Primum igitur in epistola dedicatoria argumentum ducit ex historia Lucii Flori, qui in eo prælio, quo Pompeius a Cæsare victus est, et Romana monarchia quodam modo constituta, initium victoriae Cæsaris factum esse scribit a quibusdam Germanorum cohortibus, quæ in exercitu Cæsaris militabant. « Possis, inquit Illyricus, verissime dicere, non tantum tempore Caroli Magni Germanorum sanguine, ac virtute imperium acquisitum, sed etiam mox ab initio constitutum: nam nemo dubitat, a Julio Cæsare, idque potissimum Pharsalico prælio contra Pompeium, imperium Romanum partum, constitutumque esse. At ibi sex illæ (teste Lucio Floro) Germanorum cohortes in subsidiis collocatæ, quæ subito, et quasi uno impetu tum numerosissimum equitatum Pompeii in montes fugarunt, tum ingentem sagittariorum, ac levis armaturæ ejusdem numerum conciderunt, et denique etiam legiones ipsas Pompeii validissimas in fugam converterunt, principium et caput totius ejus victoriae, ut omnes historici testantur, fuerunt ».

Quis hoc Illyrici argumentum non rideat. Nam in primis omnino credibile est eas cohortes (tres autem fuerunt, ut Cæsar significat lib. III. de bello civili, non sex, ut Illyricus ex Floro falso citat) quæ initium victoriae dederunt, non Germanorum militum fuisse; et vel corruptum esse Flori codicem, vitio librariorum, vel Florum ipsum errore esse deceptum. Nam Appianus Alexandrinus, lib. II. de bello civili, et Dion Cassius lib. XII. historiarum, enumerant diligenter eas gentes, quæ in exercitu Cæsaris erant, ac Germanorum nullam omnino mentionem faciunt, sed solum Italorum, Gallorum, Hispanorum, atque Græcorum. Deinde Appianus loco notato scribit Cæsarem maximam spem victoriae in Italicis militibus posuisse. Ipse autem Cæsar lib. III. de bello civili, disertis verbis testatur, posuisse se spem victoriae in illis tribus cohortibus, quas in subsidium collocaverat, et a quibus, ut ipse præviderat, atque monerat, initium victoriae factum est. Ex collatione

igitur Appiani et Cæsaris, eas cohortes, quæ victoriam Cæsari attulerunt, Italicorum, non Germanorum fuisse manifeste colligitur. Ad hæc Cæsar lib. VII. de bello Gallico indicat se interdum usum esse in bello adversus Gallos opera Germanorum, sed equitum dumtaxat, aut peditum levis armaturæ, qui inter equos pugnare soliti essent. At cohortes illæ, de quibus nunc loquimur, non equitum, nec peditum levis armaturæ, sed instructissimarum legionum cohortes erant, ut idem Cæsar in tertio libro de bello civili demonstrat. Denique cum prælium illud Pharsalicum celeberrimum fuerit, et ab ipso Cæsare, ab abbreviatore Livii, a Plutarcho, Appiano, Patereulo, Lucano, Tranquillo, Dione, Eutropio, Orosio, totque aliis illustribus scriptoribus memoriae proditum sit, quomodo factum est, quæso, ut nulli eorum in mentem venerint Germanicæ istæ cohortes, quæ sua virtute tantam victoriam pepererunt?

Verum quid opus est de hac re amplius litigare? Etiam si verum esset quod Florus dicit, quid tandem Illyricus lucraretur? num propterea Germani Romanum imperium sibi jure vindicare possunt, quia in exercitu Julii tres Germanorum cohortes acerrime pugnauerunt? Quid enim aliud eis præter stipendium pro opere, gratia pro fide, laus pro virtute debebatur? Quæ omnia cum a liberalissimo imperatore sine dubitatione cumulatissime fuerint persoluta, quid quærunt amplius? Denique si præter stipendium, imperium ipsum Romanum Germani milites illo die sibi pararunt, cur illud a Julio, vel Augusto, vel cæteris principibus non repetebant? Cur annis amplius octingentis de re tanta siluerunt? Cur omnes scriptores, ut supra docuimus, primordia Germanici imperii a Carolo Magno deducunt? Sed nolo diutius in his nugis tempus terere; præsertim cum his nugis aliæ nugæ successuræ sunt, quæ me, velim nolim, non parvo tempore detinebunt.

II. — Igitur 2, Illyrici argumentum ducitur ab ea victoria, quam Germani duce Arminio de tribus Romanorum legionibus retulerunt. Quod argumentum his verbis Illyricus proponit in eadem epistola dedicatoria: « Huc, inquit, referre possis, quod et mox post Julium, sub Augusto, Germani duas aquilas Romanis justissimo bello abstulerunt. Sicut inter alios historicos idem Lucius Florus inquit: Duas aquilas Germani, cæso exercitu, Romanis abstulerunt, et adhuc retinent. Quibus jure belli, virtuteque partis

insignibus, etiamnum Germanorum imperium in protestationem, defensionemque juris sui, contra omnes adversarios constanter utitur, cum ante Romani simplicibus aquilis in suis insignibus uterentur ». Et infra: « Quandocumque ergo volet Romanus Sacrificus, aliique imperii æmuli cognoscere Germanorum monarchiæ originem, ac jus; intueantur modo, ac contemplantur ejus gloriosa insignia, bicipitem aquilam ostentantia, et mox ea illos de origine, jureque suo abunde edocebunt, ac vel invitos convincent ». Hæc ille. Enumeremus nos modo hujus argumenti peccata. Primum superiori argumento repugnat. Nam si Pharsalica victoria imperium Germanis peperit, ut superiore argumento concludere conabatur Illyricus, qui fieri potest, ut origo Germanici imperii tum cœperit, cum Germani Romanis duas aquilas eripuerunt, quod longo post tempore factum est. Deinde falsum est, justissimo bello virtuteque Germanorum (ut Illyricus jactat) duas aquilas Romanis ereptas; non enim bellum, sed rebellio illa Germanorum fuit, ut Paulus Orosius scribit lib. VI. sive potius perfidiæ scelus, ut eam Velleius appellat, lib. II. neque enim in acie collatis signis Germani vicerunt, sed improvisos adorti Romanos conciderunt. Sic enim Florus tradit lib. IV. « Itaque, inquit, improvidum, et nihil tale metuentem improvise adorti, cum ille (o securitas!) ad tribunal citaret, undique invadunt, castra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus perditas res eodem quo Cannensem diem Paulus, et fato est et animo secutus. Nihil illa cæde per paludes, perque silvas cruentius, nihil insultatione barbarorum intolerantius, præcipue tamen in causarum patronos: aliis oculos, aliis manus amputabant: unius os sutum, recisa prius lingua, quam in manu tenens barbarus: Tandem, inquit, vipera sibilare desiste. Ipsius quoque consulis corpus, quod militum pietas humi abdiderat, effossam, signa, et aquilas duas adhuc barbari possident: tertiam signifer, prius quam in manus hostium veniret, evulsit, mersamque intra balthei sui latebras gerens, in cruenta palude sic latuit ». Hæc Florus, cujus verbis non legitimum prælium, sed excitatam repente seditionem, et furorem barbaricum descriptum videmus. Adhæc figmentum est Illyrici, quod Romani imperatores bicipitem aquilam in insignibus ferant ob duas illas aquilas ab Arminio quondam Vari legioni-